

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

**Міністерство охорони здоров'я
України**

**Національна соціальна сервісна
служба України**

**Дніпропетровська обласна
військова адміністрація**

**Дніпропетровська обласна рада
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України

«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 1, 13, 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» під час виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, працівниками Секретаріату Уповноваженого виявлено порушення прав людини у діяльності комунального закладу «Васильківський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради» (далі – заклад, інтернат).

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують

УВ
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№8519.2/23/53 від 25.09.2023
КЕП: Лубінець Д. В. 25.09.2023 19:45
5FBB77F7B650371D04000000E88D010044560300

гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Статтею 15 Конвенції про права осіб з інвалідністю також закріплено обов'язок держави вживати усіх ефективних заходів для того, щоб особи з інвалідністю нарівні з іншими не піддавалися катуванням або жорстоким, нелюдським чи таким, що принижують гідність, видам поводження та покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також погіршення умов перебування підопічних в інтернатних закладах.

Усупереч наведеним вимогам законодавства під час відвідування інтернату групою НПМ виявлено порушення прав людини та суттєві недоліки у діяльності закладу, що потребує вжиття невідкладних заходів реагування щодо усунення виявлених порушень та недоліків, причин та умов, що їм сприяють, притягнення винних осіб до відповідальності.

Детальний опис виявлених порушень наведено у звіті за результатами відвідування (копія додається).

Зокрема, не вжито заходів для забезпечення захисту й безпеки підопічних в ситуаціях збройних конфліктів, гуманітарних надзвичайних ситуаціях та під час стихійних лих, що порушує вимоги статті 11 Конвенції про права осіб з інвалідністю. Підвальні приміщення, що розташовані на території інтернату та використовуються для укриття підопічних, не обладнані належним чином.

Опитуванням лежачих хворих, маломобільних підопічних встановлено, що зазначені особи із початком екстреного оповіщення «повітряна тривога» продовжують перебувати у житлових кімнатах, не переміщуються до укриття.

Визначення відстані від закладу до адміністративної межі між тимчасово окупованою територією та іншою територією України, де не ведуться бойові дії, лінії бойового зіткнення, а також наявність захисних споруд цивільного захисту є складовими оцінки стану безпеки перебування дітей та осіб у закладах відповідно до пункту 4 Порядку тимчасового переміщення (евакуації) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, та їх повернення за місцем постійного проживання (перебування), а в разі виїзду за межі України - в Україну, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2023 № 546 (далі – Порядок тимчасового переміщення).

У зв'язку із наближенням розташуванням Інтернату до громад, внесених до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України 22.12.2022 № 309, недотримання пункту 10 частини першої статті 19, пункту 2 частини дев'ятої

статті 33 Кодексу цивільного захисту України та положень Порядку тимчасового переміщення, зокрема, відсутність обладнаних належним чином захисних споруд цивільного захисту, нездійснення заходів щодо своєчасної підготовки підопічних до переміщення, може призвести до порушення їх права на життя.

У порушення абзацу четвертого пункту 1 розділу VIII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності (далі – Державний стандарт), затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, не забезпечено належну організацію надання медичної допомоги.

Під час попереднього відвідування закладу 29.07.2022 групою НПМ був виявлений підопічний Д. зі скаргами на больовий синдром, який перебував у інтернаті з 30.12.2016. У 2019 році йому було встановлено підозру на наявність онкологічного захворювання, та призначено дослідження методом біопсії. Водночас, у медичній документації відсутня інформація про проведені консультації, обстеження та призначене лікування. Під час попереднього відвідування у 2022 році група НПМ зазначала, у підопічного Д. наявне значне ураження м'яких тканин у ділянці обличчя внаслідок прогресування захворювання, що потребувало термінового медичного втручання, зокрема проведення обстеження лікарями-спеціалістами, призначення лікування, ефективного знеболення, розгляду питання призначення паліативного лікування.

Під час відвідування у 2023 році групою НПМ встановлено, що підопічному Д. призначено знеболення (розчином морфіну гідрохлориду) лише 17.08.2022, та 25.08.2022 він помер. Відповідно до медичної документації причиною смерті стало «онкологічне захворювання». Зазначене свідчить про ненадання належної медичної допомоги пацієнту протягом тривалого часу. Відсутність належного лікування могло призвести до прогресування захворювання та значних фізичних та емоційних страждань пацієнта, що може бути розцінено як жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність поводження або покарання (пункт 72 Доповіді Спеціального доповідача з питань катувань, А/НRC/10/44, 14.01.2009).

Разом з тим встановлено, що підопічний К., у якого встановлено наявність ВІЛ, та якому лікарем-інфекціоністом призначено антиретровірусну терапію, був позбавлений відповідного лікування. На день відвідування у закладі були відсутні будь-які антиретровірусні препарати.

З метою забезпечення надання належної медичної допомоги підопічним, Уповноваженим до Міністерства охорони здоров'я України, Дніпропетровської обласної військової адміністрації та закладу, скеровані відповідні пропозиції листом від 18.01.2023 № 575.2/23/55. Однак, надана директором Департаменту соціального захисту населення Дніпропетровської обласної військової адміністрації інформація у відповідь на вказані пропозиції суперечить письмовим та усним поясненням, які були надані персоналом інтернату безпосередньо під час відвідування, що також не узгоджуються з іншими матеріалами відвідування (співзвітами членів групи НПМ), містить формальний

характер та не з'ясовує обставин, за яких підопічний інтернату був позбавлений життєво необхідного лікування.

Недостатнє дотримання режиму лікування відповідно до Клінічного протоколу антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції у дорослих та підлітків, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.07.2010 № 551, загрожує несприятливими наслідками для ВІЛ-інфікованої особи, зокрема, підвищеним ризиком смерті, що є проявом неналежного поводження з особою у місці несвободи у контексті статті 4 Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання.

У порушення статті 23 Закону України «Про лікарські засоби», пунктів 5, 6 розділу II Правил утилізації та знищення лікарських засобів, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 24.04.2015 № 242, у закладі були виявлені лікарські засоби (зокрема Аміназін), що не підлягають подальшому використанню через закінчення терміну придатності, та які відповідно до листів призначень та журналу обліку препаратів надавалися підопічним Р. та П.

Окрім того, групою НПМ отримано інформацію щодо імовірного застосування до підопічних процедури ізоляції, яке не відповідає вимогам Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та форм первинної облікової документації, затверджених Міністерством охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 240, що є порушенням права на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання у відповідності до Стандарту 49 Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи катуванню (Витяги з Восьмої Загальної доповіді [CPT/Inf(98)12]).

Попри відсутність в Інтернаті офіційного розподілу підопічних по відділенням (інтенсивного догляду, соціально-медичної корекції, соціальної реабілітації, підтриманого проживання) відповідно до Типового положення про психоневрологічний інтернат (далі – Типове положення про психоневрологічний інтернат), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957, підопічні закладу фактично розділені в окремих корпусах. При цьому підопічні, які утримуються у корпусі № 2, зазнають обмежень порівняно з іншими підопічними, розміщеними в інших корпусах (позбавлені можливості виходити за межі корпусу, спілкуватися з мешканцями інших корпусів, відвідувати спортивні секції, бібліотеку, тощо) та фактично перебувають в ізоляції. Під час конфіденційного спілкування із мешканцями закладу, отримано скарги про випадки тимчасового переведення їх до іншого корпусу закладу в якості покарання за незадовільну поведінку.

В інтернаті не створено сприятливих умов для усвідомленого лікування та реабілітації осіб, здатних до самообслуговування, дотримання їх гідності,

спонукання до самостійності та суспільно корисної ініціативи, що порушує пункт 37 Типового положення про психоневрологічний інтернат. Водночас у порушення вимог статей 4 і 5 Закону України «Про психіатричну допомогу» у закладі не проводиться реабілітація пацієнтів з метою майбутньої ресоціалізації, інтеграції в громаду.

Забезпечення окремих підопічних одягом і взуттям, постільними речами та білизною, твердим інвентарем та столовим посудом не у повній мірі відповідає Мінімальним нормам забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затвердженим наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857. Одяг підопічних перебував у занедбаному стані. Не усі підопічні забезпечені стільцями та приліжковими тумбочками, іншим твердим інвентарем. Підопічні сплять на застарілих металевих ліжках, матраци та подушки зношені.

Не надано підтверджень щодо отримання експлуатаційного дозволу або реєстрації потужності з виробництва та/або обігу харчових продуктів під час організації харчування підопічних, що може свідчити про порушення статей 20 та 25 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» (далі – Закон № 771/97), підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185.

Попри наявність висновку щодо відповідності води, яка вживається підопічними, вимогам Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.05.2010 № 400, розміщені у відділеннях інтернату ємності для води перебували в незадовільному санітарному стані; вода мала низькі органолептичні якості (неприродне забарвлення, мутність, осад, кірка на поверхні). Приготування та зберігання їжі здійснюється в пошкодженому посуді, що порушує пункт 6 статті 42 та пункту 2 статті 45 Закону № 771/97.

На харчовому складі встановлено наявність продуктів харчування з протермінованим строком придатності, випадки порушення товарного сусідства та відсутності маркування продуктів.

Не забезпечено умов для осіб з інвалідністю та маломобільних груп людей відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд».

Розташування сантехнічних приладів та відсутність дверцят, перегородок у кабінках вбиралень та занавісок для душу виключає можливість їх використання декількома особами в умовах дотримання права на повагу до гідності. Медичні ширми не використовуються під час здійснення гігієнічних процедур, що порушує вимоги абзацу третього пункту 1 розділу VIII Державного стандарту.

Більшість дверей житлових кімнатах обладнані прозорими скляними вставками, що не забезпечує приватності підопічним та позитивного терапевтичного середовища, окремі кімнати не обладнані дверима, що суперечить пункту 34 Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання [CPT/Inf (98) 12].

Виявлено порушення Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до статті 22 Основ законодавства України про охорону здоров'я, підпункту 10 пункту 4, пункту 6 Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267, Міністерство охорони здоров'я України здійснює контроль і нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я, проводить клініко-експертну оцінку якості надання медичної допомоги;

відповідно до підпункту 5 пункту 4 Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783, пунктів 1, 2 Порядку здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1035, Національна соціальна сервісна служба України здійснює контроль за дотриманням державних стандартів надання соціальних послуг, проводить моніторинг та оцінювання якості надання соціальних послуг, а також моніторинг дотримання надавачами соціальних послуг вимог законодавства під час надання соціальних послуг;

відповідно до пункту 10 частини першої статті 13, пункту 9 частини першої статті 16, статті 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», а також частини третьої статті 13 Закону України «Про соціальні послуги» до відання обласних державних адміністрацій належить вирішення питань охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території, реалізація державної політики та здійснення заходів для забезпечення соціального захисту осіб, а також здійснення контролю за додержанням вимог законодавства;

відповідно до статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації на відповідній території здійснюють повноваження, зокрема із: управління закладами освіти, установами освіти, закладами охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, надавачами соціальних послуг, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організації надання ними послуг, у тому числі соціальних,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Міністерству охорони здоров'я України вжити заходів контролю та нагляд за додержанням законодавства про охорону здоров'я у діяльності комунального закладу «Васильківський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради», організувати та провести оцінку якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування підопічних Р., П. та Д., а також підопічного К. (у зв'язку із позбавленням життєво необхідного лікування).

2. Національній соціальній сервісній службі України розглянути подання та вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг комунальним закладом «Васильківський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради», а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного підрозділу місцевої держадміністрації, надати оцінку діям, бездіяльності посадових осіб Дніпропетровської обласної військової адміністрації.

3. Дніпропетровській обласній військовій адміністрації розглянути подання та вжити невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності комунального закладу «Васильківський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради».

4. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності.

5. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення, невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування комунального закладу «Васильківський психоневрологічний інтернат» Дніпропетровської обласної ради» на 58 арк.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Онищенко Владислав 098 431 51 00

